

Çağdaş Türk Resminde Hayvan Sembolizmi ve Kent İmgesine Dair: Bedri Rahmi Eyüboğlu Örneği

Animal Symbolism and Urban Imagery in Contemporary Turkish Painting: The Case of Bedri Rahmi Eyüboğlu

Ahmet Fatih ÖZMEN¹

Öz

Hayvan figürleri, sanat tarihi boyunca hem dini hem de toplumsal anlatılara hizmet eden güçlü semboller olarak kullanılmış ve eski medeniyetlerden günümüze kadar insanlarla doğa arasındaki ilişkiyi anlamlandırmada önemli bir araç olmuştur. Bedri Rahmi Eyüboğlu, kuşlar, atlar ve balıklar gibi hayvan figürlerini sıkça kullanarak bu semboller aracılığıyla Türk halkının kolektif bilinçaltını, doğa ile olan bağlarını ve kent yaşamındaki dönüşümleri yansıtmayı amaçlamıştır. Sanatçı, hayvan figürlerini yalnızca dekoratif bir unsur olarak değil, aynı zamanda Anadolu kültürünün mitolojik ve folklorik unsurlarıyla birlikte güncel bir estetikle birleştirerek yeni bir anlatım dili geliştirmiştir. Bunun yanı sıra Eyüboğlu'nun eserlerinde kent imgesi de güçlü bir biçimde yer almakta; kentin simgeleri ve dinamikleri, doğa ile kent arasındaki etkileşimi vurgulayan temsillerle bir arada sunulmaktadır. Araştırmanın bulguları doğrultusunda, Eyüboğlu'nun hayvan figürlerini simgesel ve kültürel referanslarla şekillendirdiği, geleneksel Türk sanatından beslenen ancak çağdaş estetik yaklaşımlarla yeniden yorumlanan bir sanat dili geliştirdiği tespit edilmiştir. Özellikle balık, at ve kuş figürleri, sanatçının doğa-insan-kent ilişkisini nasıl kurguladığını anlamada önemli bir yer tutmaktadır. Eyüboğlu'nun kent imgeleriyle hayvan sembollerini bir arada kullanması, gelenek ve modernleşme arasındaki dönüşümü aktarmakta ve sanatçının bu temaları aracılığıyla Türk resim sanatında yeni bir anlatım biçimi geliştirdiğini göstermektedir. Çalışmada, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun eserlerinde hayvan sembolizmi ve kent imgelerinin hangi biçimlerde ve hangi anlamlarla kullanıldığını ortaya koymak hedeflenmiştir; sanatçının eserlerinden örnekler incelenerek bu temaların sanatsal ve kültürel bağlamları değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçları, Eyüboğlu'nun sanatında hayvan sembollerinin yalnızca geleneksel motifler olarak değil aynı zamanda bireysel, kolektif ve toplumsal kimliğin bir göstergesi olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Araştırma sürecinde "Arşiv ve Doküman Tarama" yöntemi kullanılmış ve elde edilen veriler, sanatçının eserlerindeki sembolik unsurlar ile kent imgelerinin sanatsal bağlamı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla analiz edilmiştir. Bu yönüyle, çalışma ilgili literatüre katkıda bulunmayı ve sanat araştırmaları için yeni bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bedri Rahmi Eyüboğlu, Hayvan Sembolizmi, Kent İmgesi, Resim, Sanat.

ABSTRACT

Throughout art history, animal figures have been employed as powerful symbols serving both religious and social narratives, functioning as a significant means of interpreting the relationship between humans and nature from ancient civilizations to the present. Bedri Rahmi Eyüboğlu frequently utilized animal figures such as birds, horses, and fish, aiming to reflect the collective unconscious of the Turkish people, their connection with nature, and the transformations within urban life through these symbols. The artist did not merely use animal figures as decorative elements but integrated them with the mythological and folkloric components of Anatolian culture, blending them with a contemporary aesthetic to develop a new mode of expression. Moreover, the urban image holds a strong presence in Eyüboğlu's works; the symbols and dynamics of the city are presented alongside representations that emphasize the interaction between nature and urban life. Based on the findings of this study, it has been determined that Eyüboğlu shaped his animal figures through symbolic and cultural references, developing an artistic language nourished by traditional Turkish art yet reinterpreted through contemporary aesthetic approaches. In particular, the figures of fish, horses, and birds play a crucial role in understanding how the artist conceptualized the relationship between

¹ Corresponding Author: Arş. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi, afozmen@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2497-1894

nature, humans, and the city. Eyüboğlu's combination of urban imagery with animal symbols conveys the transformation between tradition and modernization, demonstrating that the artist developed a new narrative form in Turkish painting through these themes. This study aims to reveal the ways in which animal symbolism and urban imagery are utilized in Eyüboğlu's works and to explore their meanings. By examining selected works of the artist, the study evaluates these themes within artistic and cultural contexts. The research findings indicate that in Eyüboğlu's art, animal symbols function not only as traditional motifs but also as indicators of individual, collective, and social identity. The research process employed the "Archival and Document Analysis" method, and the obtained data were analyzed to elucidate the relationship between the symbolic elements in the artist's works and the artistic context of urban imagery. In this regard, the study aims to contribute to the relevant literature and provide a new perspective for art research.

Keywords: Bedri Rahmi Eyuboglu, Animal Symbolism, Urban Imagery, Painting, Art.

GİRİŞ

Resim sanatında hayvan sembolizmi, tarihsel ve kültürel süreçler boyunca sanatçılar tarafından sıkça kullanılan bir anlatım aracı olmuştur. Hayvanların simgesel anlamları, toplumsal, dini ve mitolojik bağlamlarla şekillenmiş; bu anlamlar sanat eserlerine derin bir ifade katmıştır. Antik çağlardan itibaren hayvan figürlerinin sembolik kullanımı, insanların doğa, evren ve kendi varoluşlarıyla kurdukları ilişkiyi anlamlandırmada önemli bir rol oynamıştır.

Hayvan sembolizminin en eski örnekleri, mağara duvarlarına çizilmiş resimlerde görülmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda Güney Fransa ve İspanya'daki mağara duvarları ve kayalar üzerinde hayvan çizimlerinin ilk örnekleri (Görsel-1) bulunmaktadır (Turani, 1997).

Görsel 1. Altamira Mağarası'nda Bulunan Hayvan Figürü (Ayhan, 2022).

Hayvan sembolizminin kökenlerini, Eski Mısır, Mezopotamya ve Antik Yunan gibi kadim medeniyetlerde de görmek mümkündür. Söz konusu medeniyetlerde, hayvan figürleri tanrılarla özdeşleştirilmiş ve dini ritüellerin bir parçası olarak kullanılmıştır. Örneğin, Mısır sanatında sıkça rastlanan şahin figürü, Horus tanrısını temsil ederken, köpek figürü Anubis'i simgelemiştir. Benzer şekilde, Mezopotamya sanatında aslan figürü kraliyet gücünü ve tanrısal kudreti ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. Söz konusu dönemde hayvanların sembolik kullanımı, yalnızca dini ve mitolojik anlatılara hizmet etmekle kalmamış dönemin iktidar yapılarının meşruiyetini pekiştirmek amacıyla da kullanılmıştır (Gombrich, 1972). Nitekim Erk hayvanları veya totem hayvanları olarak adlandırılan hayvan figürleri, bireylerin ya da toplulukların kimlik ve inanç sistemlerinde önemli bir yer tutmuştur (Öz Çelikbaş, 2018).

Modern ve çağdaş sanat akımlarına bakıldığında ise hayvan sembolizmi, toplumsal eleştirinin ve bireysel ifade biçimlerinin bir aracı olarak öne çıkmıştır. XX. yüzyılda sanatçılar hayvan figürlerini yalnızca sembolik anlamları üzerinden değil insan ve hayvan arasındaki ilişkiyi sorgulamak amacıyla da

kullanmışlardır. Örneğin, Fransız ressam Marc Chagall'ın eserlerinde yer alan hayvan figürleri, sanatçının kişisel anılarını ve Yahudi kültürüne olan bağlılığını ifade etmede önemli bir rol oynamaktadır (Harshav, 2004). Benzer şekilde, Pablo Picasso'nun eserlerinde sıkça görülen boğa figürünün de İspanyol kültürünün bir sembolü olmasının yanı sıra sanatçının savaş ve şiddetle olan mücadelesini simgelediği bilinmektedir.

Türk sanatında bakıldığında ise "hayvan üslubu" olarak bilinen bir üslubun yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu üslup, Bozkır ya da Step uygarlıkları, Avrasya üslubu, göçebe sanatı veya İskit sanatı gibi farklı isimlerle de anılmaktadır. Hayvan üslubu, Macaristan bozkırlarından Gobi Çölü'ne kadar geniş bir coğrafyada, göçebe topluluklar tarafından geliştirilmiş ve uygulanmıştır (Rona, 1997).

Bu bağlamda Türk sanatında hayvan üslubu hakkında; çeşitli dinsel inançların, coğrafi şartlara uygun olarak gelişen orta ve İç Asya faunasının ve bütün bu hususlara bağlı olarak gelişen hayat tarzının bir gereği olarak doğduğu söylenebilir. Özetle; Hayvanlar bazen tek başına tasvir edilmekte, tek başına betimlenmeyen hayvanlar ise bazen durağan ama çoğu zaman hareketli gruplar halinde tasvir edilmektedir. Birçok durumda figürler karşılıklı yerleştirilmekte, Doğada bulunan hayvanların yanı sıra masal ve efsane hayvanlarına da yer verilmektedir. Zaman zaman nesnelere veya nesnelere bir bölümü hayvan veya hayvan başı şeklinde tasvir edilmiştir (Çoruhlu, 2007).

Sonuç itibarıyla resim sanatında hayvan teması her dönem ve her uygarlık içinde görülmektedir (Keten, 2016). Bu kapsamda resim sanatında hayvan teması sanat tarihi boyunca farklı anlamlar kazanmış ve çeşitli işlevler üstlenmiştir. Hayvan figürleri, bazen dini ve mitolojik anlatılara hizmet ederken bazen de toplumsal eleştirinin bir aracı olarak kullanılmıştır. Sanatçılar, hayvan sembolizmi aracılığıyla hem dönemin düşünsel ve kültürel yapısını yansıtmış hem de izleyicilerin sanat eseriyle olan etkileşimini derinleştirmiştir. Bu bağlamda resim sanatında hayvan sembolizmi, sanat tarihinin önemli bir unsuru olarak varlığını sürdürmektedir.

İlgili çalışmada, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun sanatsal üretiminde hayvan sembolizminin nasıl bir yer tuttuğu sanatçının bireysel ifade biçimi kapsamında ele alınacaktır. Nitekim Eyüboğlu'nun eserlerinde hayvan figürleri, sadece dekoratif unsur değil sanatçının kültürel mirasa bakış açısını, geleneksel ve çağdaş unsurları bir araya getirme çabasını yansıtan derin semboller olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra Eyüboğlu'nun eserlerinde kent imgesi de güçlü bir biçimde yer almaktadır; kentin simgeleri ve dinamikleri, doğa ile kent arasındaki etkileşimi vurgulayan temsillerle bir arada sunulmaktadır. Bu çalışmada Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun eserlerinde hayvan sembolizmi ve kent imgelerinin ne şekilde ve ne anlamlarda kullanıldığının araştırılması ve ilgili örneklerinin tespit edilerek kullanım esaslarına ait değerlendirmelerin bir başlık altında toplanarak ilgili literatüre katkıda bulunulması ve bu yolla alan araştırmacılarına yeni bir kaynak oluşturulması amaçlanmıştır.

1. Çağdaş Türk Resminde Hayvan Sembolizmi ve Kent İmgesine Dair: Bedri Rahmi Eyüboğlu Örneği

Bedri Rahmi Eyüboğlu, 1911 yılında Görele'de doğmuş olup, Türk sanatının büyük ustalarından biri olarak kabul edilmektedir. Babası Kaymakam Rahmi Bey ve annesi Lütfiye Hanım'ın beş çocuğundan ikincisi olarak dünyaya gelmiştir. Babasının mesleği dolayısıyla Anadolu'nun farklı bölgelerinde bulunmuş ve bu çeşitlilik sanatına yansımıştır. Ressamlığının yanı sıra şair olarak da tanınmış ancak en çok Türk resim sanatındaki katkılarıyla ön plana çıkmıştır. Edebi eserlerinde özellikle şiirlerinde, halk kültürünün unsurlarına geniş yer verdiği gözlemlenmektedir. Eyüboğlu'nun sanatının uluslararası alanda değer görmesindeki en temel etken, geleneksel yapıyı sanatının temel dayanağı olarak ele almasıdır. Sanatçının içsel dünyasının zenginliği, sanatsal tekniklerdeki yetkinliği ve folklorik unsurlara duyduğu ilgi, onu evrensel bir sanatçı kimliğine kavuşturan diğer önemli faktörler arasında yer alır. Eyüboğlu'nun çizgi dili, renk tercihleri, geleneksel yazmalardan esinlenen motif kullanımı, figüratif öğeleri ve kendine has üslubu, halk sanatından beslenen ve yeniden halk sanatına katkıda bulunan özgün eserler yaratmasına olanak sağlamış; böylece onu diğer sanatçılardan farklı kılarak daha

gelenekselci bir tutum sergilemesine imkân tanımıştır. Sanatçının yaşamı ise Öğrencilik Dönemi, Fransa Dönemi, 1930-1950 arası dönem, 1950-1960 arası dönem, Geleneksel Yazma Sanatı üzerine yaptığı çalışmalar ve 1970'ler ile son dönemi olarak farklı dönemlere ayrılmaktadır (Yılmaz, 2018: 42).

2. Çağdaş Türk Resminde Kent İmgesi Bağlamında Bedri Rahmi Eyüboğlu

Bazı sanatçılar, eserlerinde yaşadıkları toplumu, çocukluk dönemlerini ve hatıralarını yansıtan çeşitli imgeler kullanarak, kendi iç dünyalarındaki deneyimleri ifade etmektedir. Bedri Rahmi Eyüboğlu da bu yaklaşımla çalışan sanatçılardan biridir. Çay bahçesini resmederken çevrede dolaşan tavuklar, kahvehanede oturan insanlar, trene el sallayan köylüler, gelinler, çocuğunu emziren anneler ve bağlama çalan ozanlar gibi figürleri, buldukları ortam, giydikleri kıyafetler ve bu kıyafetlerdeki motiflerle birlikte ele alarak kırsal yaşamın gizemli ve sosyolojik öğelerini ruhsal bir çerçevede renk lekeleriyle birleştirmektedir. Türk kültürünün farklı bölgelerinde görülen bu imgeler, ortak kültürün yansıması ve temel unsurları arasındaki benzerlikleri göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Eyüboğlu da diğer sanatçılar gibi bazı ressamardan etkilenmiştir; özellikle Doğu sanatının inceliklerini keşfetmiş olan Dufy ve Matisse, onun için ilham kaynağı olmuştur. Bu sanatçıların eserlerindeki Doğu etkileri, Bedri Rahmi üzerinde derin izler bırakmış ve onun kendi özgün sanat dilini geliştirmesine yol açmıştır. Bu etkileşim, Eyüboğlu'nun kendi sanat dilini oluşturma sürecinde önemli bir rol oynamış; sanatçı, bu süreçte yerel unsurları temel alarak evrensel bir anlatım biçimine ulaşmayı başarmıştır (Başbuğ, 2019: 203).

Bu bağlamda Çağdaş Türk resminin önemli isimlerinden biri olan Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında; sanatı ve şiiiriyle sadece döneminin sanat anlayışını değil aynı zamanda Türk kültür ve geleneğini de yeniden yorumladığı söylenebilir. Eyüboğlu'nun eserlerinde yer alan imgeler, Türk halkının kolektif bilinçaltını ve doğaya olan yakınlığını yansıtırken, modern Türk resminin özgün kimliğini yaratmada önemli bir rol oynamıştır. Eyüboğlu'nun sanatı, doğa ile insan arasındaki kadim bağları yeniden keşfetmeye ve güncel bir anlatım diliyle ifade etmeye yönelik bir çaba olarak değerlendirilebilir.

Bununla birlikte, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun sanatında yalnızca kırsal yaşam ve doğa teması değil kent yaşamı da önemli bir yer tutmaktadır. Sanatçının şehir yaşantısını konu edindiği eserleri, İstanbul ve diğer büyük kentlerin kültürel zenginliklerini ve modernleşme sürecini yansıtır. Örneğin, "İstanbul" isimli eserinde, şehrin karmaşık dokusu, Boğaz'ın hareketliliği ve tarihi yapılar, modernleşmenin dinamikleri ile bir arada resmedilmiştir (Görsel-2).

Sanatçının öne çıkan kent resimlerinde renklerin zengin kullanımı ve desenlerin öne çıkışı dikkati çeker niteliktedir. Şehir manzaralarına odaklanan bazı eserlerinde Galata Kulesi, Tophane, Boğaziçi ve İstanbul'un geleneksel sokak görünüşleri gibi ikonografik öğeler yer almaktadır. Kent yaşamını konu alan bu resimlerde (Görsel-2, Görsel-3), Eyüboğlu'nun hem geleneksel hem de modern imgeleri bir arada kullanarak, kendi özgün üslubunu kent temasına da yansıttığı görülmektedir.

Eyüboğlu, bu tür kent temalı çalışmalarında (Görsel-2, Görsel-3), hayvan figürlerinden çok insan toplulukları, kent mimarisi ve şehir hayatının günlük dinamiklerini ön plana çıkarmıştır. Bu eserlerde kent yaşantısının enerjisi ve kentsel dönüşüm, sanatçının güçlü renk ve kompozisyon diliyle ifade bulunmaktadır. Böylece, Eyüboğlu'nun sanatı hem kırsal hem de kentsel yaşamın hikayelerini anlatma gücüne sahiptir ve bu iki tema arasında kurduğu denge, sanatının geniş kapsamını ve çok yönlülüğünü ortaya koymaktadır. Bu durumun yanı sıra sanatçının kent temalı eserlerinde yer verdiği balık figürü, kültürel anlamları doğrultusunda değerlendirildiğinde, bereket, yaşam döngüsü ve sürekliliği temsil eden bir unsur olarak öne çıkmaktadır (Onur, 2023).

Görsel 2. Bedri Rahmi Eyüboğlu, İstanbul, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 1955 (Akpınar, 2022).

Görsel 3. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Tophane, Duralit Üzerine Yağlı Boya (Durak, 2023).

Sanatçının “Tophane” isimli eseri (Görsel-3) ise Eyüboğlu’nun kent yaşamına olan ilgisini ve sosyal hayatı gözlemlene tutkusunu ortaya koyar niteliktedir. Söz konusu eser, XX. yüzyılın ortalarında İstanbul’un günlük yaşamını ve değişen kent dokusunu yansıtırken, sanatçının yaşadığı dönemin kent kültürünü ve sosyal yapısını anlamaya davet etmektedir. Tophane’nin betimlendiği bu çalışma sanatçının toplumsal gerçekçiliğe olan ilgisini ve halk yaşamına dair gözlemlerini sanata nasıl aktardığını açıkça göstermektedir.

3. Çağdaş Türk Resminde Hayvan Sembolizmi bağlamında Bedri Rahmi Eyüboğlu

Görsel 4. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Ebabil Kuşu, Kâğıt Üzerine Guaj (Eyüboğlu, 2004).

Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun “Ebabil Kuşu” isimli eseri (Görsel-4) sanatçının geleneksel Türk motiflerini çağdaş bir yorumla buluşturduğu, hayvan sembolizminin ön planda olduğu bir çalışma olarak dikkatleri çekmektedir. Eserde, ilk bakışta göze çarpan iki ana unsur vardır: Solda yer alan bir keçi figürü ve sağda, içine insan yüzleri yerleştirilmiş bir kuş (Ebabil Kuşu) formu. Bu iki figür, Eyüboğlu’nun karakteristik stilini yansıtan kalın siyah çizgilerle vurgulanmış olup, fon ile figür arasında güçlü bir kontrast

yaratmaktadır. Soldaki keçi figürü hakkında; “Türk yaşam biçiminin ayrılmaz bir parçası olan keçi, kaya ve duvar resimlerinde, dokumalarda, günlük kullanılan eşyalarda, seramik sanatında, mezar yapılarında ve en önemlisi resim sanatında çokça tekrarlanan bir değer olduğu” (Bayrak, 2021) söylenebilir. Eyüboğlu’nun resimlerinde sıkça görülen bu tür motifler, onun yerel kültüre olan bağlılığını ve bu kültürü modern bir yaklaşımla ifade etme arzusunu ortaya koyar niteliktedir.

Sanatçının “Ebabel Kuşu” eserinde kullanılan renkler sınırlı olmakla birlikte, etkileyici bir görsel ifade yaratmaktadır. Siyah ve mor tonlarının hâkimiyeti, resme dramatik bir hava katmakta ve eserin sembolik derinliğini düşünmeye yönlendirmektedir.

Ebabel kuşu, İslam inancında Allah’ın Kâbe’yi korumasına vesile olan bir varlık olarak bilinmektedir (Kazancı, 1994). Bu kuşun Eyüboğlu’nun eserinde yer alması, sanatçının dini ve manevi semboller üzerinden modern bir ifade arayışını işaret ediyor olabilir. Sanatçının bu figürü bir gemi şeklinde stilize etmesi, tarihte geminin koruyuculuk ve güvenlik anlamlarını çağrıştırması açısından önemlidir. Bu yorum Eyüboğlu’nun, çağdaş Türk resminde hayvan sembolizmini nasıl bir araç olarak kullandığını ve bu sembolleri insan deneyimi ile ilişkilendirdiğini açıkça göstermektedir. Nitekim Eyüboğlu hakkında geleneksel ile modernin sentezini yaparken hayvan sembollerini, toplumun ortak bilinçaltına hitap eden unsurlar olarak kullandığı söylenebilir.

İlgili eser hakkında sonuç olarak sanatçının “Ebabel Kuşu” eseri, sanatçının sanatsal vizyonunu, geleneksel Anadolu motiflerini modern sanat diliyle birleştirme çabasını ve hayvan sembolizmine olan ilgisini açıkça göstermektedir. İlgili eserde, sanatçının estetik ve sembolik dili hem kültürel bir mirası hatırlatmakta hem de modern bir perspektif sunmaktadır.

Görsel 5. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Horoz, Kâğıt Üzerine Guaj (Eyüboğlu, 2004).

Sanatçının “Horoz” isimli eseri (Görsel-5) ise sanatçının hayvan sembolizmini ve geleneksel motifleri modern bir kompozisyonla nasıl harmanladığını gösteren çarpıcı bir diğer örnektir. Eserinin dikkat çeken ilk unsuru, figürün yalın ama güçlü bir stilizasyonla sunulmuş olmasıdır. Siyah ve beyazın kontrastıyla oluşturulan horoz figürü, dikey ve yatay çizgilerle geometrik bir düzen içinde yerleştirilmiştir. Desenlerin tekrar eden yapısı, esere ritmik bir hareket katmakta ve dinamik bir etki yaratmaktadır.

Eyüboğlu’nun bu eserinde de az renk kullanımı tercih edilmiştir. Ana figürün siyah ve beyazla tanımlanmış olması, arka plandaki mor ve yeşil tonların etkisini artırmakta ve figürü öne çıkarmaktadır. Bu renk kullanımı, horozun canlılığı ve hareketliliği ile uyumlu bir ifade yaratmaktadır.

Horoz, Türk kültüründe ve mitolojisinde önemli bir yere sahip bir figürdür. Genellikle uyanışı, aydınlanmayı ve güneşin doğuşunu simgeler (Şen ve Çölgeçen, 2021). Sanatçının “Horoz” isimli eserinde bu simge, modern bir yorumla dikkatleri çekmektedir. Sanatçının horozu stilize etme biçimi, onun geleneksel sembolleri çağdaş bir sanat diliyle yeniden yorumladığını gösterir. Bu bağlamda Eyüboğlu’nun eseri, sadece görsel bir anlatı değil kültürel ve manevi değerlerin ifadesi olarak da okunabilir.

İlgili eser hakkında sonuç olarak, çağdaş Türk resim sanatında hayvan sembolizminin anlamını ve yerini yeniden düşünmeye davet eden önemli bir çalışmadır. Bu eser, sanatçının hayvan sembolizmi aracılığıyla kültürel mirası nasıl yeniden yorumladığını ve bu yorumlarla modern sanata katkı sağladığını gözler önüne serer niteliktedir.

Görsel 6. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Ev Kuşu, Kâğıt Üzerine Guaj (Eyüboğlu, 2004).

Eyüboğlu’nun “Ev Kuşu” isimli (Görsel-6) eseri ise çağdaş Türk resminde hayvan sembolizminin incelikli bir diğer örneğini sunar niteliktedir. Resmin yüzeyinde, stilize edilmiş kuş figürleri, geometrik desenlerle çevrili organik formlar üzerinde konumlandırılmıştır. Kompozisyon, sanatçının Anadolu kültürüne duyduğu derin bağlılığı ve geleneksel motifleri modern bir estetikle harmanlama arzusunu yansıtır niteliktedir.

Kuşlar, genellikle özgürlüğü, ruhaniyeti ve iletişimi simgeler (Özmen, 2021). Ancak “Ev Kuşu” adlı bu eserde, kuşlar ev ile ilişkilendirilmiş ve sanki evin içine yerleşik bir formda betimlenmiştir. Bu durum kuşların özgürlüğünden ziyade, evcilleşmiş, aileye ve yuva kurma dürtüsüne bağlı bir simge haline gelmesini sağlamıştır. Kuşların yerleşik düzenleri, yapısal olarak bir ağaç veya dal üzerine tünemiş olmaları ise evin içinde bulunan düzenin, geleneklerin ve yerleşikliğin bir sembolü olarak okunabilir.

Kompozisyondaki yeşil arka plan, doğa ile insan arasındaki bağı işaret ederken, kuşların bulunduğu dallar ise hayatın devamlılığı ve döngüsellikini simgeliyor olabilir. Renklerin ve desenlerin tekrarlayıcı kullanımı, izleyicide bir ritim duygusu yaratır; bu durum da geleneksel Türk el sanatlarının işlevsel estetiğini çağırır.

İlgili eser hakkında; Eyüboğlu’nun hayvan sembollerini nasıl ve ne şekilde modern Türk kimliğiyle bütünleştirdiğini gösterdiği söylenebilir. Eyüboğlu, bu eseriyle yalnızca bir kuş figürü değil aynı

zamanda yerleşik kültürlerin derin köklerine bağlı bir anlatıyı da sunmaktadır. Bu açıdan söz konusu eser hem estetik hem de semiyotik olarak zengin bir eserdir.

Görsel 7. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Atlar, Yağlıboya (Eyüboğlu, 2004).

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun "Atlar" isimli eserine (Görsel-7) bakıldığında ise at figürleri sade ve minimalist bir yaklaşımla resimlenmiştir. Eser, bir yandan Anadolu kültürünün köklü sembollerinden olan at figürünü merkeze alırken diğer yandan modern sanatın soyutlama ve sadelik arayışına da cevap verir niteliktedir.

Resimdeki at figürleri, güçlü ve zarif hatlarla betimlenmiş ancak ayrıntılardan arındırılarak izleyicinin hayal gücüne geniş bir alan bırakılmıştır. Sanatçı atların formlarını sadece birkaç fırça darbesiyle belirtmiş bu da kompozisyona hem hareket hem de dinamizm katmıştır. Atların bedenleri, klasik realist bir anlayıştan uzaklaştırılarak, renklerin ve çizgilerin soyutlanmasıyla birlikte izleyiciye atın sembolik anlamlarını düşündürtecek bir yapı sunar.

Atlar, Anadolu ve Türk kültüründe özgürlüğün, gücün ve soyluluğun sembolü olarak bilinir. Eyüboğlu'nun bu eserinde, atların sembolik anlamları minimal bir yaklaşımla ele alınmış ve atların yalnızca fiziksel varlıklarını değil taşıdıkları kültürel ve tarihsel anlamları da hissettiren bir estetik yaratılmıştır. At figürlerinin yalınlığı, Anadolu topraklarındaki atların doğal ve günlük yaşamın bir parçası olduğu gerçeğini yansıtırken, bu yalınlık aynı zamanda sanatçının gelenekten beslenen ama modernizmi benimseyen üslubunun bir parçasıdır. Zira Atlar, Türk kültüründe geçmişten günümüze çok önemli bir yere sahip olmuş ve Türklerin yaşamında hem maddi hem de manevi olarak çok yönlü bir etki göstermiştir. Türkler tarafından ilk ehlileştirilen ve binek hayvanı olarak kullanılan at, zamanla üstünlüğün, zenginliğin ve gücün simgesi haline gelmiştir. At figürü, efsanelerden sanat eserlerine kadar birçok alanda karşımıza çıkarken, Türk sanatında farklı teknik ve içeriklerle işlenerek, zarafeti ve kusursuz yapısıyla öne çıkmıştır. Sanatçılar, at figürünü eserlerinde Türk kültür kimliğinin bir unsuru olarak kullanmış ve atları ölümsüzleştirmişlerdir. Nitekim at, Türk toplumu için sadece bir hayvan olmanın ötesinde, derin bir kültürel ve tarihi öneme sahip kutsal bir varlık olarak kabul görmüştür (Vural, 2015).

İlgili eser, Eyüboğlu'nun geleneksel Türk sanatını modern bir estetikle buluşturma çabasının bir sonucudur ve çağdaş Türk resminde hayvan sembolizmi bağlamında değerlendirildiğinde, sanatçının at figürü üzerinden nasıl bir kültürel miras inşa ettiğini gözler önüne serer.

Görsel 8. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Balık, Kontrplak Üzerine Akrilik Boya (Eyüboğlu, 2004).

Son olarak Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun "Balık" isimli eserine (Görsel-8) bakıldığında ise sanatçı yine geleneksel ile modern birleştirek kendine özgü bir ifade biçimi oluşturmuştur. "Balık" adlı bu resim hem biçimsel unsurları hem de içerdiği anlam katmanları ile dikkat çekmektedir.

Eserde, ana figürün stilize edilerek soyut bir form kazanması, Eyüboğlu'nun görsel diliyle uyumlu bir ifade yaratmaktadır. Balık figürü, geniş bir yüzeye yayılmış olup sade ve kalın hatlarla belirginleştirilmiştir. Balığın etrafını saran küçük beyaz ve mor lekeler, hareket hissi vererek suyun dinamik yapısını çağrıştırır. Sanatçının renk kullanımı ve yüzey dokusu, izleyiciyi eserin içine çeker ve balığın çevresindeki dünyayı hissettirir niteliktedir.

Resmin ana rengi olan yeşil, doğayla olan bağlantıyı kuvvetlendirirken aynı zamanda balığın yaşam alanı olan suyu sembolize ediyor olabilir. Yeşil fon, balığın koyu renkli, neredeyse siyah gövdesiyle kontrast oluşturur, bu durumda figürün daha belirgin ve dikkat çekici olmasını sağlar. Eyüboğlu'nun eserde kullandığı yeşil ton, izleyiciyi doğanın dinginliğine ve huzuruna yönlendirir. Bununla birlikte balığın üzerindeki küçük doku izleri ve lekeler, eserin yüzeyinde hareket ve canlılık katarak sanki suyun hafif dalgalanışını hissettirir niteliktedir.

Balık figürü, birçok kültürde farklı anlamlar taşır ve Eyüboğlu'nun "Balık" eseri de bu çok katmanlı sembolizmi bünyesinde barındırır. Balık, su elementinin temsilcisi olarak yaşamın, bereketin ve sürekliliğin sembolüdür. Zira Türk kültüründe de balık, kültürel bir unsur olarak büyük önem taşımaktadır. Sanat tarihinde, geleneksel Türk minyatür sanatında ve çağdaş sanat disiplinlerinde balık temasının sıkça kullanılması da bunun bir göstergesidir. Türk mitolojisinde balık, özellikle göl ve nehir kıyısında yaşayan Türkler için bereket, bolluk ve refahın simgesi olarak kabul edilmiştir. Örneğin Altay yaratılış destanında balık, dünyayı taşıyan bir varlık olarak tasvir edilmiştir ve bu balıkların hareketleri tufan, deprem gibi felakete yol açacağına inanılmıştır. Ayrıca balık evliliklerde üreme ve mutluluğun sembolü olarak da görülmüştür (Onur, 2023).

Eyüboğlu'nun bu sembolü seçmesi, Anadolu kültürüne olan bağlılığının bir ifadesi olarak değerlendirilebilir. Eserde balığın geniş ve ağırbaşlı formu bu sembolik anlamların altını çizerken aynı zamanda bir koruma ve devamlılık hissi uyandırmaktadır.

Sonuç olarak ilgili eser hakkında; Eyüboğlu'nun sanatsal vizyonunu ve kültürel duyarlılığını yansıtan önemli bir çalışma olduğu söylenebilir. Sanatçının doğaya ve onun sembolik anlamlarına olan ilgisini ortaya koyan bu eser, çağdaş Türk resminde hayvan sembolizminin nasıl bir ifade aracı olarak kullanıldığını da gösterir.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

İlgili çalışmada Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun eserlerindeki hayvan sembolizmi, sanatçının hem geleneksel Türk sanatına duyduğu derin bağlılığı hem de çağdaş sanat anlayışını yansıtmaya çabasını ortaya koymaktadır. Eyüboğlu, hayvan figürlerini yalnızca estetik bir öğe olarak kullanmakla kalmamış aynı zamanda bu figürleri Anadolu'nun kültürel ve mitolojik zenginlikleriyle modern sanatı birleştirerek yeni bir ifade biçimi yaratmıştır. Sanatçının eserlerinde sıkça karşılaşılan kuş, at ve balık vb. gibi figürler, bireysel ve toplumsal kimliğin, doğa ile insan ve kent arasındaki kopmaz bağların birer sembolü olarak öne çıkmaktadır.

Eyüboğlu'nun sanatsal yaklaşımı, modern Türk resminin kimlik arayışında önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilmelidir. Sanatçı, geleneksel Anadolu motiflerini modern bir estetikle harmanlayarak hem yerel hem de evrensel bir sanat dili oluşturmuş; böylece izleyiciye kültürel mirası hatırlatırken, evrensel insani duygulara hitap eden bir görsel dil geliştirmiştir. Bununla birlikte Eyüboğlu'nun eserlerinde kente özgü imgeler ve modern yaşamın simgeleri de dikkat çekmekte; bu imgeler, sanatçının gelenek ile kentleşme olgusunu bütünleştirerek çağdaş Türk toplumunun dönüşümünü sanatsal bir dille ifade etme çabasını yansıtmaktadır.

Eyüboğlu'nun eserlerinde hayvan sembolizmi ve kent imgesi, sadece geçmişin izlerini taşımakla kalmaz, bu izleri modern bir perspektifle yeniden yorumlayarak, çağdaş sanatın dinamiklerine katkıda bulunur. Bu bağlamda Eyüboğlu'nun sanatı, geleneğin ve modernitenin kesiştiği bir noktada, zamanın ötesine geçen bir anlatım gücüne sahiptir ve çağdaş Türk sanatının önemli bir temsilcisi olarak kabul edilmektedir. Sanatçının eserlerinde yer alan hayvan sembolizmi ve kent imgeleri, sanatçının bireysel ifadesinin yanı sıra Türk toplumunun kolektif belleğini de yansıtmaktadır. Eserleri, yalnızca görsel bir anlatı sunmakla kalmaz aynı zamanda derin bir kültürel diyaloğu tetikler. Sanatçının kuş, at ve balık gibi figürleri ile kente dair öğeleri, insan yaşamının farklı yönlerini temsil eden semboller olarak işlev görürken, Anadolu'nun kadim mitolojisine, halk hikayelerine ve kentsel dönüşümlere de atıfta bulunur.

Gelecek Araştırmalar:

1. Karşılaştırmalı Sanatçı İncelemeleri Yapılması: Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun eserlerinde gözlemlenen hayvan sembolizmi ve kent imgeleri, benzer dönemlerde eser veren diğer Türk sanatçılarla karşılaştırmalı olarak incelenebilir. Böylece dönemin sanat ortamındaki ortak eğilimler ve bireysel farklılıklar daha net bir biçimde ortaya konulabilir.
2. Multidisipliner Yaklaşımların Geliştirilmesi: Eyüboğlu'nun sanatı; edebiyat, halkbilimi ve şehir sosyolojisi gibi farklı alanlarla ilişkili olarak ele alınabilir. Bu sayede sanatçının üretiminde yer alan imgelerin kültürel bağlamı daha kapsamlı bir biçimde değerlendirilebilir.

Etik Standartlara Uyum

Çıkar Çatışması: Yazar kendisinin ve /veya diğer üçüncü kişi ve kurumlarla çıkar çatışmasının olmadığını veya varsa bu çıkar çatışmasının nasıl oluştuğuna ve çözüleceğine ilişkin beyanlar ile yazar katkısı beyan formları makale süreç dosyalarına ıslak imzalı olarak eklenmiştir.

Etik Kurul İzni: Bu makalede etik kurul iznine gerek yoktur, buna ilişkin ıslak imzalı etik kurul kararı gerekmediğine ilişkin onam formu sistem üzerindeki makale süreci dosyalarına eklenmiştir

Finansal Destek: Bulunmamaktadır.

Teşekkür: Teşekkür edilecek kişi veya kurum bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA:

- Akpınar, M. (2022). *Türk Mitolojisindeki Hayvan Figürlerinin Çağdaş Türk Resim Sanatına Yansıması*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Ayhan, M. (2022). *Altamira'dan Çağdaş Sanat'a Işık ve Gölge*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
- Başbuğ, Z. (2019). Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun iki eserinde bulunan Türk kültürü imgeleri. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 201-208.
- Bayrak, T. (2021). *Türk Kültüründe Keçi İmgesi ve Resim Sanatındaki Yansımaları* (Doktora/Sanatta Yeterlik Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çoruhlu, Y. (2007). *Erken Devir Türk Sanatı*. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.
- Durak, M. (2023). *Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Sanatsal Üslubu ve Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Altınbaş Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul.
- Eyüboğlu, B. R., & Eyüboğlu, E. (2004). *Bedri Rahmi Eyüboğlu-Eren Eyüboğlu*. İstanbul: Dirimart Yayıncılık.
- Gombrich, E. H. (1972). *Sembolik İmgeler: Rönesans Sanatında Çalışmalar*. Phaidon Yayınları, 42-58.
- Harshav, B. (2004). Marc Chagall ve Dönemi: Belgesel Bir Anlatı. Stanford Üniversitesi Yayınları, 132-145.
- Kazancı, A. L. (1994). EBREHE - TDV İslâm Ansiklopedisi, 10. Cilt, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ebrehe> (15.02.2025).
- Onur, Ö. O. (2023). *Çağdaş Türk Resminde Balık Teması*. Sanatta Yeterlik Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Öz Çelikbaş, E. (2018). Türk Sanatında Mistik Bağlamda Geometrik Sembolizme Genel Bakış. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 55-66.
- Özmen, A. F. (2021). *Çağdaş Türk Resminde Güvercin Teması*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Rona, Z. (1997). *Hayvan Üslubu. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi* (2. cilt). İstanbul: Yem Yayınları.
- Şen, E., & Çölgeçen, Ş. (2021). Türk Sanatında Bir İmge Olarak 'Horoz' Sembolü. *Sosyal Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(4), 335-353.
- Turani, A. (1997). *Dünya Sanat Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Vural, H. (2015). Türk Sanatında At Figürüne İki Örnek. *Journal of Research in Education and Society*, 2(3), 29-48.
- Yılmaz, M. R. (2018). *Cumhuriyet Döneminden Günümüze, Geleneksel Halk Sanatlarımızdan Etkilenen Resim Sanatçılarımız (Bedri Rahmi Eyüboğlu)*. Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Giresun.

EXTENDED SUMMARY

Research Problem:

The aim of this study is to explore how animal symbolism and urban imagery are employed together in Bedri Rahmi Eyüboğlu's Works, and how these symbols reflect the artist's aesthetic language while conveying his social messages. The primary focus of this research is to examine how Eyüboğlu integrates animal figures and urban symbols as both a part of his individual creativity and as a component of his effort to create a new artistic language by merging the mythological and folkloric elements of Anatolian culture with the processes of modern urbanization. The study delves into how the artist interprets the aesthetic and symbolic values of animal figures such as birds, horses, and fish, as well as urban imagery, and investigates the functions and layers of meaning these figures and images hold in his works. Additionally, the study also evaluates how Eyüboğlu portrays the cultural transformation and identity quest of contemporary Turkish society by combining traditional Anatolian motifs with urban imagery in his art. Thus, this research aims to provide valuable insights into the use of animal symbolism and urban imagery in the Eyüboğlu's works and contribute to the related literature in this context.

Research Questions:

- What are the aesthetic and symbolic meanings of animal figures in Bedri Rahmi Eyüboğlu's works?
- What are the aesthetic and symbolic meanings of the Urban Imagery in Bedri Rahmi Eyüboğlu's works?
- With which cultural references is the Urban Imagery associated in Eyüboğlu's art?
- With which cultural and mythological references is animal symbolism associated in Eyüboğlu's art?
- How does the artist's use of urban imagery and animal symbols establish a connection with Anatolia's collective unconscious and folk culture?

Literature Review:

Animal symbolism in art has been a significant means of expression throughout history within mythological, religious, and socio-cultural contexts. From prehistoric cave paintings to the art of Ancient Egypt and Mesopotamia, animal figures have been used as sacred and administrative symbols. In modern art, animal figures have emerged as a tool for individual and social critique, with artists such as Marc Chagall and Pablo Picasso associating these symbols with cultural identity and political narratives. In Turkish art, animal symbolism has been influenced by the "animal style" tradition of Central Asia and has been interpreted in various ways from Ottoman miniatures to the painting art of the Republican period. Bedri Rahmi Eyüboğlu integrated animal figures into his art not merely as decorative elements but also by addressing their folkloric and mythological meanings. Particularly, fish, horse, and bird figures reflect the artist's effort to blend traditional Anatolian culture with the language of modern art. Additionally, the imagery of the city occupies a crucial place in Eyüboğlu's works. In paintings such as Tophane and Istanbul, he emphasized the balance between modernization and tradition, reflecting the cultural transformations brought about by urbanization. His approach to the relationship between the city and nature demonstrates how the artist projected his search for both individual and collective identity onto his art. In conclusion, the use of animal symbolism and urban imagery in Eyüboğlu's works provides a significant visual narrative for understanding the relationship between tradition and innovation in modern Turkish art. In this context, his works constitute an important field of research, illustrating how identity and cultural heritage have been reinterpreted in Turkish art.

Methodology:

In this context, this research, which is based on the General Survey Model, has employed qualitative research methods and techniques. To obtain qualitative data, the "Document Analysis" method has been utilized. The study was conducted through local libraries as well as national and international virtual platforms, with the data gathered from these sources compiled and analyzed. Additionally, related papers, articles, and theses available at the National Thesis Center have been reviewed to gather supplementary information that supports the research.

Results and Conclusions:

In the related study, animal symbolism in Bedri Rahmi Eyüboğlu's works reveals both the artist's deep commitment to traditional Turkish art and his effort to reflect a contemporary artistic perspective. Eyüboğlu did not merely use animal figures as aesthetic elements, instead he created a new form of expression by combining these figures with the cultural and mythological richness of Anatolia and modern art. Figures frequently encountered in his works, such as birds, horses, and fish, stand out as symbols of individual and collective identity, as well as the inseparable bonds between nature, humans, and the urban environment.

Eyüboğlu's artistic approach should be considered a significant turning point in the quest for identity in modern Turkish painting. By blending traditional Anatolian motifs with a modern aesthetic, he developed a unique artistic language that is both local and universal, reminding viewers of cultural heritage while simultaneously addressing universal human emotions through a visual language. Moreover, the urban images and symbols of modern life found in his works reflect the artist's effort to express the transformation of contemporary Turkish society by integrating tradition and urbanization.

The animal symbolism and urban imagery in Eyüboğlu's works not only carry traces of the past but also reinterpret these traces from a modern perspective, contributing to the dynamics of contemporary art. In this context, Eyüboğlu's art possesses a timeless expressive power, positioned at the intersection of tradition and modernity, making him an important representative of contemporary Turkish art.

The animal symbolism and urban images in his works reflect not only his personal expression but also the collective memory of Turkish society. His works do not merely present a visual narrative but also initiate a profound cultural dialogue. Figures such as birds, horses, and fish, along with urban elements, function as symbols representing various aspects of human life, while also referencing Anatolia's ancient mythology, folk tales, and urban transformations.